

Управление и устойчиво развитие на застрахователната компания

Цветелина Андреева*

Резюме: В статията се изследват някои аспекти от управлението на застрахователната компания с цел устойчивото развитие на бизнеса. Това е отправна точка при изграждане на корпоративната и бизнес стратегия на застрахователната компания. Устойчивото развитие на бизнеса е и крайна цел на основните дейности на застрахователя като:

- възмездяване на застрахованите при настъпване на покритите рискове по застрахователните договори,
- управление на риска съобразно принципите в застраховането,
- предоставяне на стойност за застрахованите,
- управление на щетите, съблюдавайки коректно плащане по договорните условия, качествено обслужване на клиентите и минимални разходи,
- доходност при инвестирането на средствата от застраховане.

Анализират се основните фактори за устойчиво развитие, свързани със стратегическото планиране и дейностите, касаещи застраховането: продажби, управление на щетите, управление на инвестициите, администриране и гр.

Ключови думи: развитие, застраховане, подписваческа дейност, управление на щетите, стратегии.

* Цветелина Андреева е доктор, главен асистент в категория „Финанси“ на УНСС.

JEL: D81.

Увод

В наши дни понятието устойчиво развитие е широко употребявано. Използва се във всички сфери на обществения живот. Усилията в международен план и на национално равнище за устойчиво развитие на природата и околната среда са насочени към постигането на осъзната промяна и устойчиво поведение на различни обществени групи и корпоративни организации.

Определението за устойчиво развитие, прието на Конференция на ООН в Рио де Жанейро през 1992 г., е: „устойчивото развитие е процес на промяна, при който експлоатацията на ресурсите, насочеността на инвестициите, ориентирането на технологиите и на институционалните промени са в хармония помежду си и увеличават текущия и бъдещия потенциал, с който да осигурят човешките потребности и стремежи (Екологическа етика, природа и устойчиво развитие на България, Сборник, статии, Фондация „Устойчиво развитие на България“, 2015, с. 48). В тази връзка на Световната конференция на УНЕСКО относно устойчивото развитие, проведена в Бон през 2009 г., е приета заключителна декларация, в която се изтъква, че инвестициите в устойчиво развитие са инвестиции в бъдещето. Стратегията на ЕС за

устойчиво развитие, приета в Гьотеборг през 2001 г. и преразглеждана през 2006 г. и 2009 г., поставя акцента върху насърчаване на устойчиво поведение.

Съществуват вече и законови изисквания от Регламент (ЕС) 2019/2088, които задължават финансовите посредници да предоставят информация за финансовата устойчивост и неблагоприятни въздействия на крайните инвеститори. Регламент (ЕС) 2019/2088 е за оповестяването на информация във връзка с устойчивостта в сектора на финансовите услуги и донякъде засяга застрахователната дейност относно предлагането на инвестиционни застрахователни продукти и за по-висока степен на прозрачност в сектора. Според член 2 от регламента „участник на финансовите пазари“ е застрахователно предприятие, което предоставя основаващ се на застраховане инвестиционен продукт (ОЗИП, чиято дефиниция е дадена в същия чл. 2, т. 3), а „финансов съветник“ е застрахователен посредник, който предоставя застрахователни съвети във връзка с ОЗИП и застрахователно предприятие, което предоставя застрахователни съвети във връзка с ОЗИП.

В преамбюла му е посочено, че с регламента се изисква от участниците на финансовите пазари и от финансовите съветници, които предоставят инвестиционни съвети или застрахователни съвети във връзка с основаващи се на застраховане инвестиционни продукти (ОЗИП), независимо от структурата на финансовите продукти и целевия пазар, да публикуват в писмена форма политиките относно интегрирането на рисковете за устойчивостта и да осигурят прозрачността на това интегриране. Регламентът предвижда, че тези лица следва да публикуват на своите интернет страници информация за своята политика за интегри-

рането на рисковете за устойчивостта в процеса си на вземане на инвестиционни решения. Финансовите съветници трябва да публикуват и поддържат на своите интернет страници информацията, като вземат нагледно предвид своя размер и естеството и обхвата на дейностите си и вида на финансовите продукти, за които дават съвети, те отчитат в застрахователните си съвети основните неблагоприятни въздействия върху факторите на устойчивост или ако не го правят, защо, респ. дали и кога възнамеряват да започнат да отчитат тези неблагоприятни въздействия.

Стартирането на Регламент (ЕС) 2019/2088 е доказателство за пълно интегриране на устойчивостта във всички дейности и бизнес стратегии, както и нарастващия интерес на света на финансите, а и на застраховането към устойчиви финансови продукти.

Устойчивото развитие в застрахователните компании е насочено към осигуряване на процесната ориентация на направленията в застрахователната дейност.

1. Направления на устойчиво развитие в застрахователната дейност

1.1. Устойчиво развитие и създаване на стойност

Съществува връзка между устойчивото развитие и създаването на стойност, което зависи от бизнес портфейла на застрахователната компания. Когато се застраховат екологично и социално отговорни обекти, застрахователните компании могат да увеличат печалбата и да намалят рисковете. Това е обвързано със застрахователната премия и застрахователните компании трябва да ориентират дейността си към глобална стратегия,

която при вземане на бизнес решения поставя устойчивостта като неразделна част. Например, размерът на застрахователната премия може да е обвързан с показател като дял на възобновяемите енергийни източници от общата мощност на предприятието (<https://www.cash.bg/articles/3909/parvata-v-sveta-zastrahovka-vklyuchvashta-kriterii-za-ustoychivo-razvitiie>). Практически, добрата корпоративна и бизнес стратегия може да гарантира устойчиво развитие.

1.2. Корпоративни и бизнес стратегии на застрахователните компании

Корпоративни стратегии

Корпоративните стратегии на застрахователните компании са ориентирани към:

- размер – големина на бизнес операциите;
- географското местоположение – локацията, страните, в които компанията извършва дейност;
- портфейл, в т.ч.:
 - практикуваните видове застраховане – общо, живото, здравно застраховане;
 - предлаганите браншове застраховане – автомобилно, имуществено, отговорности и др.;
 - търсения баланс в портфейла – разпределение между браншовете застраховане, корпоративен, СМП и ритейл бизнес, между т.нар. „дълго опашат“ бизнес като застраховки отговорности и „кратко опашат“ бизнес или останалите застраховки;
 - обхвата от предлагани застраховки и/или специализацията в определен сегмент от продукти – разграничение се прави между т.нар. „generalist“, или застрахователни компании, които предлага

гат широка гама от продукти – повечето браншове и продукти от даден вид застраховане, и т.нар. „niche players“/ „нишови играчи“, които практикуват определени застрахователни продукти, фокусират се върху селектирани продукти, напр. специализирани за дадена дейност като банковото застраховане. Наблюдава се, че над средна рентабилност се постига от големите застрахователни компании тип „generalist“ и от някои „нишови играчи“. Средните по размер компании „generalist“ трудно постигат конкурентно предимство пред големите играчи и успешните „нишови“ играчи и стават уязвими за придобиване от компании, които желаят да растат. Големите компании имат способността да създават предимството пред останалите посредством икономия от мащаба (scale economies), обема и обхвата, опита и свързаната с това пазарна сила (Bate, Atkins, 2007).

- организация.

Бизнес стратегии

В условията на динамична среда и особено Ковид-19, като част от бизнес стратегиите, застрахователните компании увеличават фокуса си върху дигитализацията. Застрахователите развиват дигиталните канали на продажби, както и създават дигитални бизнес процеси, напр. за обслужване на щетите, консултация с лекар и др.

Дигитализацията изисква подходящи бизнес стратегии и решения в компанията относно бизнес процеси, структурни реформи и финансови аспекти. Тя оказва въздействие върху стойността на застрахователните продукти, променя начина на взаимодействие между застрахователя и неговия клиент, което може да се осъществи вече на сайта на застраховате-

ля, чрез приложение, в социалните мрежи и чрез виртуални съветници. Това може да подобри ефективността на бизнес процесите и да доведе до модернизирани съществуващи и разработване на нови застрахователни продукти и решения.

Не на последно място тези дигитални трансформации водят до международна интеграция на всички бизнес процеси и оформят глобалните стратегии за устойчиво развитие.

2. Фактори за устойчивост на застрахователните компании

Сред основните фактори за устойчивост за застрахователната компания се откроява подписваческата политика. Тя се реализира посредством селекция на обектите на застраховане, определяне на застрахователната премия/тарифиране, прилагане на превантивни мероприятия, условията по застрахователните договори. Подписваческият риск в застраховането се свързва с възможността за загуба като последица от селекция на обектите и рисковете, за които се предоставя покритие, калкулираната застрахователна премия и други условия на застрахователния договор. Такива могат да бъдат включените и изключените от покритието рискове, прилагането на самоучастие на застрахования в щетите, въвеждането на клауза „участие в печалбата“ и други особености. Намалването на вероятността за настъпване на щети и техните последици се постига с провеждането на предпазни (превантивни) мероприятия. От практическа гледна точка инвестициите в предпазни мероприятия са целесъобразни за поддържане на устойчивото развитие. Резултатите от тяхната дейност подпомагат икономиката, нуждата от все по-безопасни и екологични производства и

продукти и благоприятстват цената на застрахователния продукт.

Съзастраховането като възможност за споделяне на големи рискове, както и подходящата презастрахователна защита или последващ трансфер на риска за постигане на баланс на портфейла имат ключова роля в управлението за постигане на устойчивост в бизнес операциите на застрахователя. Презастраховането дава възможност за последващо разпръскване на част от риска (онази, която застрахователят иска да отстъпи/прехвърли в отговорност на други застрахователи, наричани презастрахователи) извън портфейла на застрахователя, в друга, още по-голяма застрахователна съвкупност, което е вторично разпределение на риска в международен мащаб.

Критичната същност на презастраховането се изразява чрез водещата му същност за балансиране на отклоненията в развитието на риска – отрицателните фактически отклонения на щетите от поетите в отговорност рискове, от предвидените такива чрез събраната застрахователна премия. Това по същество е осигуряване на стабилност (стабилизационна функция) (Андреев, 2004). Отговорността за рисковете се поема от участниците/презастрахователите в презастрахователния договор и съобразно вида и условията на договора.

Презастраховането има значимо влияние върху финансовото състояние и платежоспособността на застрахователя. Чрез него може да се избегнат финансови затруднения от застрахователя в случаите на различно от очакванията развитие на риска. Презастраховането също така спомага за решаването както на локални застрахователни проблеми, така и на национални и световни проблеми. Сигурността, която се постига с адекватна преза-

страхователна защита, е вид гаранция за устойчивост не само на застрахователната компания, а и за икономиката като цяло и нейното развитие.

Съзастраховането е също форма на разпределение на риска извън застрахователната съвкупност за целите на балансиране на риска. То е хоризонтално разпределение на риска, за разлика от презастраховането, което е вертикално. Съзастраховането е застраховане на един или няколко обекта, или голям портфейл от обекти от поне двама или повече застрахователи. Съзастраховането е система, където един застраховател разпределя директна отговорност за един риск с още една или повече застрахователни компании. Отговорността на компанията е ограничена до участието на конкретния застраховател в общата сума, която е застрахована по полицата.

Освен изброеното дотук, мониторингът и управлението на бизнес портфейла заемат важна роля за устойчивото развитие на компанията. Мониторингът представлява наблюдение, анализ и оценка на дадено явление, събитие и т.н. Чрез мониторинг, адекватен анализ и оценка на бизнес портфейла и последващи действия на застрахователната компания се постига и ефективно управление. Без качествено управление застрахователната компания не може да постигне желаните резултати и рентабилност.

Управлението на риска заема важно място в стратегическото управление на застрахователната компания, което изисква подходящи методи и комбинации между тях с цел постигане на устойчив успех на компанията (Андреева, 2009). Такова управление на риска дава сигурност за застрахователя от застрахователните операции. За въздействие върху риска съществуват методи, които се наричат още тех-

ники за управление на риска. Методите за управление на риска с приложимост в застрахователната практика са: избягване на риска и намаляване на риска, които намират приложение в подписваческата дейност, прехвърлянето на риска чрез посочените по-горе методи съзастраховане и презастраховане и чрез управлението на щетите/контрола върху щетите.

Управлението на щетите съблюдава за коректно плащане и качествено обслужване на застрахованите в рамките на договорните условия и при разумни и минимални разходи. Тук се изхожда от факта, че размерът на обезщетенията е основен фактор за калкулираните тарифни ставки и съответно за застрахователната премия. Поради това контролът върху щетите преследва предоставянето на най-добрата услуга за клиентите при минимални разходи. Това изисква подбор на доставчици, договаряне на цените на предоставяните услуги от тях, работа със свързаните обществени структури за подобряване работата на застрахователя, средата и застрахователната култура, избягване на застрахователни измами.

Не на последно място като ключов фактор за устойчивост ще отбележим печелившата инвестиционна дейност на застрахователя при инвестиране на средствата от застраховане. Част от временно свободните парични средства на застрахователната компания от платените застрахователни премии, техническите резерви и други се инвестират във финансови инструменти с цел получаване на допълнителна доходност. Печалбите от инвестиции може да се „връщат“ към застрахованите, като се използват за плащания по щети, вреди. По правило и предвид законодателството застрахователните компании инвестират сигурно и консервативно. Разбира се, възможност-

Таблица 1. Структура и пазарен дял на финансовите инвестиции на неживото застрахователните дружества за периода 2017 – 2020 г.

№	Вид инвестиции	Година				Пазарен дял по години – %					Средно-годишно
		2017 хил. лв.	2018 хил. лв.	2019 хил. лв.	2020 хил. лв.	2017	2018	2019	2020		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1.	Земля и сгради	178 784	201 650	209 964	227 067	12,27	13,32	12,00	10,90	12,12	
2.	Инвестиции в външни, съвместни и асоциирани предприятия и в други предприятия, в които застрахователят има дялово участие	84 283	73 275	76 961	91 617	5,79	4,84	4,40	4,40	4,86	
3.	Други финансови инвестиции										
1	Акци и други книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове	170 339	230 251	280 290	329 284	11,69	15,20	16,03	15,81	14,68	
2	Дългови ценни книжа и други ценни книжа с фиксиран доход (в т.ч. ценни книжа, издадени и гарантирани от вържавата)	890 247 (790 037)	923 971 (777 444)	1 101 715 (897 389)	1 300 314 (1 029 617)	61,11 (54,23)	61,02 (51,35)	62,99 (51,31)	62,42 (49,42)	61,89 (51,58)	
3	Заеми, гарантирани с ипотеки	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
4	Депозити в банки	116 943	68 532	65 738	93 301	8,03	4,53	3,76	4,48	5,20	
5	Други	16 247	16 445	14 380	41 657	1,11	1,09	0,82	1,99	1,25	
	Общо:	1 456 843	1 514 124	1 749 048	2 083 240	100	100	100	100	100	

Източник: Комисия за финансов надзор, Годишни отчети 2017 – 2020 г. Изчисленията са на автора по данни на застрахователите, представени в КФН.

та от загуба от инвестиции съществува и се оценява като важен риск.

Таблица 1 показва разпределението на инвестициите на българските застрахователни компании, които основно инвестират във високо гарантирани позиции – дългови ценни книжа и други ценни книжа с фиксиран доход, в т.ч. издадени и гарантирани от държавата.

Особено внимание последните години застрахователите обръщат и на административните разходи и тяхното намаляване за целите на постигане на конкурентно предимство на застрахователния пазар. Като част от застрахователно-техническия план те участват при формиране цената на продуктите и са фактор за увеличаване на продажбите и развитието на бизнеса.

Изброените фактори имат влияние за създаване на добавена стойност за участниците в застрахователната съвкупност под формата на по-ниска премия и за застрахователя предвид неговата рентабилност, съответно и печалба, като част от неизразходваните средства дават допълнителна възможност за създаване на добавена стойност чрез печеливша инвестиционна дейност.

Заклучение

Идеите за синергия на застрахователната дейност и концепцията за устойчиво развитие не изчерпва многообразието от проблеми в тази тематика. Успешното развитие на всяка бизнес организация, в т.ч. и застрахователната компания, зависи първо от разработването на реалистични корпоративни и бизнес стратегии, поставянето на точни цели и тяхното ефективно реализиране в съответната дейност, съобразявайки се с конкретната бизнес среда. Устойчивостта на всяка бизнес организация се свързва с

умението да се определи ясно целта и да се работи ефективно за постигането на финансови резултати при приемането на премерен риск.

В унисон с публичността и прозрачността на информацията на интернет страниците на застрахователните компании се препоръчва водене на отчети за устойчиво развитие. Отчетите за устойчиво развитие се различават от финансовите отчети и дават информация на заинтересовани лица – инвеститори, акционери и застраховани относно политиката на компанията за интегрирането на рисковете за устойчивостта в процеса на вземане на инвестиционни решения. В тях трябва да се отчетат и ако има неблагоприятни въздействия върху факторите на устойчивост.

Цитирани източници:

Андреев, Я., 2004. Презастраховане. Принципи и практика в общозастрахователния бизнес. София.

(Andreev, Ya., 2004. Prezastrahovane. Printsipi i praktika v obshtozastrahovatelnia biznes. Sofia)

Андреева, Цветелина, 2009. Управление на риска на застрахователното дружество. София, Университетско издателство „Стопанство“, УНСС.

(Andreeva, Tsvetelina, 2009. Upravlenie na riska na zastrahovatelnoto druzhestvo. Sofia, Universitetsko izdatelstvo „Stopanstvo“, UNSS)

Екологическа етика, природа и устойчиво развитие на България, 2015. Сборник, статии, Фондация „Устойчиво развитие на България“, с. 48. София.

(Ekologicheska etika, priroda i ustoychivo razvitiie na Bulgaria, 2015. Sbornik, statii, Fondatsia „Ustoychivo razvitie na Bulgaria“, s. 48. Sofia)

Комисия за финансов надзор. *Годишни отчети 2017-2020 г.*

(Komisia za finansov nadzor. *Godishni otcheti 2017-2020 g.*)

Bate, I., D. Atkins, 2007. Management of insurance operations. Global professional publishing,

2-nd Edition, United Kingdom.

<https://www.cash.bg/articles/3909/parvata-v-sveta-zastrahovka-vklyuchvashta-kriterii-za-ustoychivo-razvitie>